

Hjejlerede i Lille Vildmose. Eksempel paa særdeles fugtig Ynglelokalitet.

Den nuværende Bestand af ynglende Hjejler i Danmark.

Mit einer deutschen Zusammenfassung.

H. M. THAMDRUP.

(Naturhistorisk Museum, Aarhus)

(Meddelelser fra Naturfredningsraadets Reservatudvalg Nr. 3.)

Som Led i en Række Undersøgelser over jydsk Heders Dyreliv, der foretages fra Naturhistorisk Museum i Aarhus, udsendte jeg i 1936 et større Antal Spørgeskemaer til alle Egne af Jylland bl. a. med det Formaal at søge oplyst, hvorledes det forholdt sig med Hjejlers (*Charadrius apricarius oreophilus*) Optraeden som Ynglefugl herhjemme.

Resultatet af de ca. 150 Besvarelser, der indkom, opmuntrede til fortsat Arbejde, og jeg søgte da i 1937, gennem Herr Professor R. SPÆRCK, Naturfredningsraadets Støtte til visse Studier i Marken. Paa Basis af de foreliggende Oplysninger fore-

toges en Række Undersøgelser, der deltes saaledes, at Herr Mag. sc. & cand. med. B. LÖPPENTHIN besøgte Thy og Læsø, Herr Skovfogedaspirant K. SKOTTE MØLLER Omraadet fra Blaa-vand til Ringkøbing Fjord, og Herr Skovfogedaspirant N. H. JENSEN Sydvestjylland og Læsø, medens jeg selv gennemrejste Himmerland, visse Dele af Midtjylland samt Omraadet N.O. f. Ringkøbing Fjord. I Løbet af Yngleperioderne i 1937, 1938 og 1939 insamledes paa denne Maade et Materiale, der velvilligst blev overladt mig til en Bearbejdelse, hvis Hovedresultater vil fremgaa af nedenstaaende.

I Vendsyssel synes Hjejlen helt at mangle som Ynglefugl, hvorimod Læsø med Smaaøer stadig rummer flere Par. Fra et Ophold i 1937 meddeler LÖPPENTHIN, at han iagttog 5—6 ynglende Par fordelt paa tre Lokalteter. Undersøgelser i 1938 og 1939 viser, at Antallet ligger omkring 14 Par.

Thy er fra tidligere Tid kendt for sine Ynglelokaliteter for Hjejler, og man finder da stadig Hjejler rugende i de Klitheder, der ligger mellem Klitmøller og Bulbjerg. Der foreligger mere usikre Beretninger om rugende Fugle helt op N. f. Blokhus, men disse Angivelser er ikke blevet bekræftede i de seneste Aar.

Efter LÖPPENTHIN's Undersøgelser maa der i 1937 have ynglet ca. 15 Par paa det fredede Omraade mellem Klitmøller og Hanstholm og omtrent lige saa stort et Antal i Hedeomraaderne Øst for indtil Bulbjerg. I Sommeren 1938, der var meget tør, iagttog LÖPPENTHIN ved Besøg fra 15.—17. Juni ca. 10 Par paa Reservatet, medens der i det øvrige Omraade observeredes 8—9 Par.

I Himmerland findes endnu udstrakte Hedearealer mellem St. Ajstrup og Gatten. Hjejlen har vistnok tidligere ynglet paa disse Heder, men trods ihærdig Eftersøgning i Forsommeren 1938 er det ikke lykkedes mig at træffe Fuglen som ynglende. Derimod synes Hjejlen gennem mange Aar at have haft et Tilholdssted i Lille Vildmose, hvor den dog mærkelig nok havde undgaaet Ornithologernes Opmærksomhed indtil 1937, da jeg havde Held til at paavise den paa Ynglepladsen (Flora og Fauna, 1937, p. 129). I 1937 kunde 4 Par Hjejler fastslaaes som rugende i en Del af det Omraade, man nu er ved at tage under Kultur, og meget tyder paa, at hele Mosen

har huset i hvert Fald 15—20 Par; efter Meddelelse af Herr Gaardejer K. O. PEDERSEN, Skelund, har Fuglen ogsaa ynglet i 1938 trods tiltagende Uro, Brande og Udtørring af Mosen. Paa denne Lokalitet er Hjejlen dødsdømt som Ynglefugl, men man kan jo haabe, at den finder Fred indenfor H. C. Lensgreve Schimmelmanns store Vildtreservat i Mosens Sydende.

Lille Vildmose er den eneste kendte Hjejlelokalitet i Østjylland. Vi maa atter søge over i Midt- og Vestjylland for at finde andre Ynglepladser.

Hederne mellem Hagebro, Karup og Simmelkær V. f. Karup Aa (Ringkøbing Amt) har fra tidligere Tid haft Ry som Yngleplads for Hjejler, og tilsyneladende findes endnu egnede Lokaliteter. I Forsommeren 1936 har jeg selv gentagne Gange hørt Hjejlefløjt paa Grove Hede i Yngletiden, men ikke iagttaget Fuglen med Sikkerhed. Nærmere Undersøgelser her vilde sikkert have en vis Chance for at give Udbytte.

I Forsommeren 1937 kunde jeg paavise 4—5 Par ynglende Hjejler paa Hedestrækninger Ø. f. Simmelkær og Sunds, men Hedebrande har senere lagt store Dele af disse Strækninger øde, saaledes at man fra 1938 ikke har rapporteret ynglende Hjejler her.

Til Gengæld synes en Lokalitet V. f. Vildbjerg at have huset enkelte Hjejlepar gennem flere Aar. I 1936 og 1937 har jeg Sikkerhed for i hvert Tilfælde eet Par, og Forholdene synes ikke at have ændret sig siden.

Det samme gælder nogle Hedeomraader nærmere over mod Tiim, hvor der i 1937 rugede 3—4 Par, og hvor jeg selv havde Lejlighed til at iagttage Fugle paa Ynglepladsen.

Takket være Oplysninger fra Herr Assistent TH. KJÆR, Aarhus, fik jeg 1936 Meddelelse om, at Herr Lærer HEDEGAARD-CHRISTENSEN, Esbjerg, i 1935 havde iagttaget 2 Par ynglende Hjejler paa en Hede noget S. f. Tarm. Det er en Lokalitet kendt fra tidligere Tid, og Herr SKOTTE MØLLER, der senere besøgte Stedet, paaviste da ogsaa i 1937 3 Par ynglende Hjejler; i 1938 fandt N. H. JENSEN 2—3 eventuelt 3—5 Par.

Fra Karlsmærsk Hede foreligger fra gammel Tid Beretninger om ynglende Hjejler. SKOTTE MØLLER fandt ved Besøg i 1937 4 Par Hjejler som ynglende, medens Antallet for 1938 af N. H. JENSEN sættes til 2—3 Par, af hvilke ogsaa Unger iagttoges. Det fredede Omraade, Borris Hede, synes ogsaa at

have holdt sig som Ynglelokalitet. KJÆR (Flora og Fauna, 1932, p. 79) mente i 1932, at om Hjejlen endnu fandtes, var den meget faatallig her. Saa meget des glædeligere er det, at SKOTTE MØLLER i 1937 endnu kunne paavise 2 Par som Ynglefugle.

Hvorvidt Hjejlen kan betragtes som Ynglefugl i Sønderjylland, som meddelt af KJÆR i 1932 (op. cit.), vides ikke.

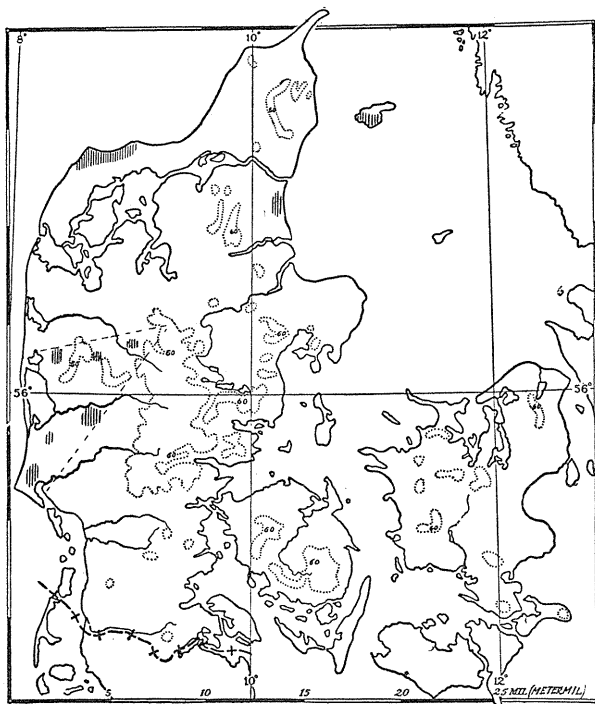

Fig. 1. Hovedlokaliteterne for ynglende Hjejler i Danmark.

De Undersøgelser, der har været anstillet derover, har ikke givet positivt Resultat.

Alt i alt kan man fastslaa, at Hjejlen i Danmark endnu i 1937—1939 fandtes ynglende indenfor følgende Hovedomraader:

1. Læsø	5—14 Par.
2. Thy, mellem Klitmøller og Bulbjerg...	19—30 Par.
3. Lille Vildmose	4—15 (?) Par.
4. Trekanten: Viborg—Stadil Fjord—Skal- lingen (med 6 forskellige Lokaliteter)	17—19 Par.
	<hr/> Ialt ca. 45—78 Par.

Antallene maa selvfølgelig tages med al mulig Forbehold, men Tallene viser dog ret tydelig Fordelingen indenfor de forskellige Landsdele. I Sammenligning med KJÆR'S ovenfor citerede Afhandling om Hjejlen som Ynglefugl i Jylland (1932) er enkelte Lokalteter udgaaet, medens andre er kommet til. Hovedomraaderne er de samme. Tilstanden synes derfor ikke forringet; det modsatte kunde snarere synes at være Tilfældet, men det beror maaske for en Del paa, at der ved nærværende Undersøgelse har været flere Midler og Kræfter til Raadighed end tidligere.

Selv om vore ynglende Hjejlers Antal ikke er stort, kan man sige, at Fuglen til Gengæld findes paa de allerfleste, noget større Hedestrækninger herhjemme, hvor man i det hele taget kan vente at træffe den, d. v. s., hvor Fuglens Krav til Vegetation, Ro o. s. v. er opfyldt. Bepantning og Kultivering passer den ikke, og man maa derfor vente at se Hjejlerne forsvinde fra en Del af de nuværende Ynglelokaliteter, specielt indenfor Omraaderne 3 og 4, saa snart Kulturen rykker disse nærmere ind paa Livet, men der er i og for sig ingen Grund til at antage, at Hjejlen skulde forsvinde som dansk Ynglefugl fra de større Omraadet, hvor den fredes, og hvor man søger opretholdt de Kaar, der passer den. Erfaringerne fra de sidste Decennier synes da ogsaa at tyde paa, at Bestandenes Størrelser paa de fredede Omraader har bevæget sig omkring de samme — omend ikke store — saa dog nogenlunde konstante Tal. Om denne Tilstand kan opretholdes ogsaa i Fremtiden, afhænger bl. a. af i hvor høj Grad det indenfor de fredede Omraader kan lykkes at bevare de Vilkaar, hvortil Fuglens Trivsel er knyttet. I denne Forbindelse vil det imidlertid være særdeles ønskeligt at tilvejebringe en mere indgaaende Viden om Hjejlels hele Økologi, end vi i Øjeblikket er i Besiddelse af.

*

*

*

I Tilknnytning til den ovenfor givne Redegørelse vil jeg gerne udtrykke min Tak til alle, der paa forskellig Maade har ydet deres Bidrag dertil.

Dette gælder saaledes for den økonomiske Støtte, Naturfredningsraadet har ydet under Medvirken af Herr Professor R. SPÄRCK. En særlig Tak gælder ogsaa Herr mag. sc. & cand.

med. B. LÖPPENTHIN, Herr Skovfogedaspirant K. SKOTTE MØLLER og Herr Skovfogedaspirant N. H. JENSEN, hvis indgaaende Undersøgelser udgør saa stort et Led i Arbejdet. Dernæst vil jeg takke Herr Trafikassistent TH. KJÆR, hvis Optegnelser og Oplysninger angaaende Hjejler i Jylland har ydet værdifuld Hjælp, og sidst men ikke mindst er jeg alle de Medarbejdere, der ved Besvarelse af Spørgeskemaer eller Oplysninger paa Stedet har bidraget til at fremme Undersøgelsen, min bedste Tak skyldig.

*

*

*

Der Goldregenpfeifer als Brutvogel in Dänemark.

Mit Unterstützung des Naturfredningsraad sind 1936—1939 in Verbindung mit Studien über jütlandische Heiden, die von Naturhistorisk Museum, Aarhus, durchgeführt werden, Untersuchungen über den Goldregenpfeifer als dänischen Brutvogel angestellt worden. Der jetzige Bestand findet sich nur in Jütland und verteilt sich in vier Hauptgebieten heidenähnlichen Charakters: 1. Auf Læsø in Kattegat, 2. Beiderseits Hanstholm in Thy. 3. In dem Hochmoorgebiet Lille Vildmose gleich südlich der Mündung von Limfjord in Kattegat. 4. Verschiedene Heidestrecken binnen einem Dreieck: Viborg—Stadil Fjord—Skallingen (Siehe Karte).

Soweit es überhaupt möglich ist etwas sicheres über den Anzahl der Brutvögel zu sagen, lässt sich in diesen Gebieten einen Anzahl von ca. 45—80 Paare schätzen.

Es ist zu erwarten, das der Goldregenpfeifer mehrere dieser Lokalitäten verlassen wird, wenn die Gebiete kultiviert werden. Andererseits ist es aber sicherlich grundlos anzunehmen, dass der Goldregenpfeifer sich nicht auf den geschonten Gebieten (bis jetzt drei grösseren Heidestrecken) erhalten wird, wenn es nur möglich ist, auch in der Zukunft die natürlichen Lebensbedingungen des Goldregenpfeifers auf diesen Strecken aufrechtzuhalten.

ANMELDELSER

RUDOLF KUHK: Die Vögel Mecklenburgs. Faunistische, tiergeographische und ökologische Untersuchungen im mecklenburgischen Raume.